Tjenestedreng, husmand og lokalpolitiker

En husmands erindringer

Af Ejler Nielsen

En gang kom jeg gruelig galt af sted, far kørte ajle ud på marken, og mens han var inde til kaffe og vognen holdt udenfor med fuld tønde, skulle jeg lige prøve at dreje på hanen. Men det skulle jeg ikke have gjort, for ajlen fossede ud af hanen, og jeg blev gennemblødt af ajle. Jeg løb ind til min storesøster Dagny, der var hjemme den dag, og hun spurgte om, hvor jeg havde været, og jeg svarede: *Det ved a eet'* - *Ved du det ikke, du ved vel hvor du har været?* sagde hun. Så grinede alle, jeg stod der som en druknet mus og stank af ajle, men jeg blev vasket og fik tørt tøj på, ingen afstraffelse. Men da jeg blev lidt større, blev jeg mindet om den gang, jeg stod lige bag ved ajletønden og lukkede op for hanen.

Da jeg var 12 år (1929), kom jeg ud at tjene, men så måtte jeg jo have lært at cykle. Det foregik på den måde, at jeg satte mig op på cyklen på en skråning, og så lod jeg cyklen løbe ned ad skråningen, hvorefter jeg væltede de første mange gange. Men jeg fik det lært, og de sidste 2 vintre cyklede jeg til skole, så kunne jeg nå at komme hjem og hjælpe til i stalden. Om lørdagen skulle vi tit tærske. Det foregik med hestegang og snorskive, og derfra gik en rem af reb ind i laden til en pigtærsker, og bagefter skulle kornet over en rensemaskine, som skulle trækkes med håndkraft. Den letteste tjans var at køre hesten rundt og rundt, men tiden kunne godt blive lang og ensformig, især når der var sne og is, så ville vi jo hellere ud at køre slæde og skøjte på isen, men det måtte så vente til om søndagen.

Ud at tjene i Tobøl

Den 1. maj 1932 flyttede jeg hjem til Bobøl igen for at hjælpe til, men da høsten var i hus fik jeg plads på en gård i Tobøl fra den 1. september til november, og her var jeg også godt tilfreds med at

være. Manden var også godt tilfreds med mig, jeg var alle tiders karl, han ville gerne leje mig for et år mere, og jeg ville også gerne blive, men jeg ville have 400 kr. i løn, og han ville kun give 365 kr., altså en krone om dagen plus kost og logi. Så vi skiltes på de 35 kr. (10 øre om dagen), og jeg tog plads på en anden gård i Tobøl, hvor jeg fik de 400 kr. Men det skulle jeg aldrig have gjort, jeg vil ikke nævne disse 2 gårdejere ved navn, men de kom til at præge min indstilling til mange ting flere år frem i tiden, måske for altid.

Fra at være en meget dygtig karl på 16 år kunne jeg pludselig hverken gå eller stå manden tilpas. Han talte næsten aldrig ordentlig til mig, jeg blev tavs og indesluttet, men engang han skældte konen ud, fordi maden var for varm, tog jeg hende dog i forsvar. Hun var en ualmindelig god og mild husmor, jeg holdt utrolig meget af hende. Engang manden havde været urimelig over for mig, tændte jeg flagermuslygten, som var den eneste belysning jeg havde i mit kammer, og låste døren, og hun stod uden for døren og bad mig så mindeligt om at komme ind og spise, men jeg ville ikke, jeg var gået i sultestrejke. Det har jeg siden bitterligt fortrudt, hun var jo altid god imod mig.

Jeg blev som nævnt meget indesluttet, jeg var ikke med til så mange adspredelser. Jeg læste mange bøger ved min flagermuslygte, selvom den ikke gav ret meget lys fra sig. Desuden spillede jeg lidt violin og harmonika. En gang gav manden mig 10 kr. og gav mig fri til at tage til dyrskue i Ribe. Jeg blev meget forbavset, og selvom jeg ikke havde lyst til at tage til dyrskue, gjorde jeg det alligevel af bare høflighed. Men da vi kom til november var vi ikke enige om, hvor meget jeg havde til gode, jeg syntes der manglede 10 kr., men da gik det op for mig, at det var de 10 kr., jeg havde fået til at tage til dyrskue for. Jeg havde jo ikke bedt om de 10 kr., så derfor troede jeg troskyldigt, at det var en gave, men jeg kvittede villigt den tier. Jeg fik, hvad jeg havde til gode hverken mere eller mindre.

Arbejdet på gården i Tobøl gik sin gang. Manden satte mig i arbejde, ellers sagde han aldrig noget, kun når han kunne finde på noget at kritisere. Der var 2 dejlige heste på gården. Kirsten og Bella kaldte vi dem, men så gik Kirsten hen og døde, og vi fik en plag (en ung hest), der ikke var kørevant. En dag fik jeg Bella og den unge hest spændt for og kørte lidt rundt ude i toften. Imens malkede manden til middag, men pludselig kom han farende ud og skældte mig ud, om jeg skulle have hesten ødelagt, og at jeg måtte se at få spændt fra i en fart. Jeg syntes, det var så uretfærdigt, de havde jo ikke noget videre at trække på, det var jo blot for at gøre den kørevant. Jeg er sikker på, at hvis jeg havde spændt fra af mig selv, havde det også været galt. Vi fik imidlertid en plag mere, og mærkeligt nok fik jeg begge heste gjort kørevant uden at ødelægge dem.

Såning i frostvejr

En dag i foråret fik jeg alle 3 heste spændt for, jeg skulle ud i marken og harve op til såning. Der havde været nattefrost, og det var

ikke for godt optøet, da jeg begyndte at harve, så det første blev lidt knoldet, og hen på formiddagen skulle vi til at så. Vi havde alle 3 heste spændt for såmaskinen, jeg kørte hestene og holdt øje med at såtudene ikke stoppede, og manden skulle så bare styre såmaskinen. Pludselig begyndte han at skælde mig ud, fordi jorden var knoldet. Han havde jo dog selv sendt mig ud at harve tidligt om morgenen, før frosten var af jorden, så nu syntes jeg, det kunne være nok. Så jeg gav ham tømmerne og sagde: Nu kan du selv tage tømmen, jeg vil ikke finde mig i dine urimeligheder mere, men så begyndte han at hive i land og fik mig til at blive, men om aftenen tog jeg hjem og sagde, at jeg ikke ville derned mere. Det passede ikke min far, kunne jeg nok mærke. Han gik i seng, men min mor gik med mig udenfor, og talte med mig et par timer. Jeg skal ikke her afsløre hvad vi talte om, men det sidste, hun sagde, var, hvis der er noget, du ikke selv kan klare, ved du jo nok, hvor du skal hen med det, og jeg adlød min mor og tog tilbage i min plads. Den samtale har jeg tænkt meget over senere i mit liv. Mor har senere sagt om mig, at jeg kunne være en hård negl, men bare hun tog mig med det gode, kunne hun få mig til alt.

Min konklusion måtte være, at unge heste skulle behandles godt og indlæres med lempe, men en 16 års knægt kunne man behandle, som det passede en, om han så arbejdede, til han styrtede. Jeg holdt ud til november, jeg havde taget skade på min sjæl eller mit livssyn. Men jeg må vel tilgive manden, selvom han pustede sig op, fordi han havde en lille gård med 12 køer og et par heste og mente at have råd til at fæste en medhjælper for 1 krone og 10 øre om dagen. Husmoderens godhed imod mig vil jeg aldrig glemme.

Til Stensmark i Maltbæk

Nu ville jeg ikke tjene som enekarl mere, så jeg fik plads som andenkarl på en større gård i Maltbæk hos Jens Hansen på "Stensmark". Her var mere ordnede forhold, arbejdet var i mere faste rammer. Jeg skulle malke 8 køer om morgenen før davretid og så rykke ud med et spand heste kl. 7. Der var 6 heste og en petroleumstraktor på jernhjul. Det var store marker, og en dag blev jeg sendt ud at harve med alle seks heste, 3 heste i hvert spand koblet sammen ved siden af hinanden med hver en stor harve med sig. Jeg priste mig lykkelig, at det lykkedes mig at få vendt hver gang uden at harverne tippede.

Jeg var på god fod med pigerne, uden at være kæreste med nogen af dem. Hver aften tog jeg en halmvisk med ind til dem, som de brugte om morgenen til at tænde op i komfuret. Jeg var også lidt stolt af, at fruen altid ville have mig til at hjælpe i haven, det gav jo

Billedtekst: Familien samlet 1945 med Gunhild på fars skød og Conni på mors.

en ekstra kop kaffe. Jeg må jo have set skikkelig ud. En datter var hjemme (vi kaldte hende Dres, hun hed Andrea), hun var god imod mig: Du skal ikke gå og se ned i jorden, du skal ikke være generт, se op på folk, når du taler med dem, du er jo lige så meget værd som andre - det stivede mig gevaldigt af.

Jeg var glad for at være på Stensmark. Arbejdet gik lettere, når man var flere om det, og der var ingen sure miner. Vi havde det godt sammen, også når vi fulgtes ad til bal eller cyklede til biograf i Brørup, men det fik desværre en brat ende, idet jeg kom galt af sted og faldt ned på ladegulvet fra et læs halm og brækkede armen helt oppe ved skulderen. Det var den 22. juni, og jeg kom ikke i den plads mere, da det næsten blev november før jeg var arbejdsdygtig igen.

Jeg blev indlagt på Brørup Sygehus (det var i dr. Møllers tid), jeg fik armen i stræk og blev bundet til sengen, hvor jeg lå på ryggen i 4 uger. Jeg husker, jeg var så generт, for sygeplejersken skulle jo hjælpe mig med al min nødtørft og kommanderede mig til at tisse i en flaske, selvom jeg lå på ryggen. Da de 4 uger var gået, fik jeg armen bundet til kroppen i en trekant i andre 4 uger, og nu var den blevet stiv, så jeg ikke kunne rette den ud, og musklerne var skrumpet ind, så jeg måtte have massage længe efter, at jeg var kommet hjem fra Sygehuset. Det ordnede fru Martiny fra Holsted.

Faldt i søvn på cyklen

Jeg havde truffet Elly på et pinsebal i Foldingbro, jeg havde ikke set hende siden den gang, jeg fulgte hende hjem fra et bal i Føvling, grundlovsdag 1933. Vi dansede lidt og gik tur, og da hendes cykel blev stjålet, tog jeg hende på stangen af min cykel og kørte hende til Holsted, hvor hun tjente (hos købmand Carl Pedersen i Søndergade). Så det blev sent. Det var en skøn morgen, solen skinnede og fuglene sang, men da jeg på vejen hjemad nåede til Elbækgård i Bobøl, hvor det gik nedad til Foldingbrovejen, holdt jeg frihjul, men så faldt jeg i søvn på cyklen og fandt mig selv i grøften på den modsatte side af vejen. Den aften blev vor skæbne beseglet, vi blev kærester, og det holdt, indtil vi blev gift. Elly tjente som nævnt i Holsted by, og når jeg var til kursus, traf jeg hende altid på gaden. Så måtte vi jo snakke lidt, og min fætter måtte køre alene hjem.

Et giftermål

Jeg blev hjemme i næsten 3 år, og efterhånden havde jeg nu kendt Elly i mange år. Vi var blevet forlovet den 16. november 1938, og foråret 1939 begyndte vi at snakke om, at vi ville giftes. Elly var 24, og jeg var 22? år. Vi kom begge ud at tjene som 11 – 12-årige, og nu syntes vi, det kunne være rart at få foden under eget bord. Jeg var aldrig i tvivl om, at jeg ville være selvstændig landmand, jeg havde jo ikke lært andet. Alternativet var jo at blive arbejdsmand,

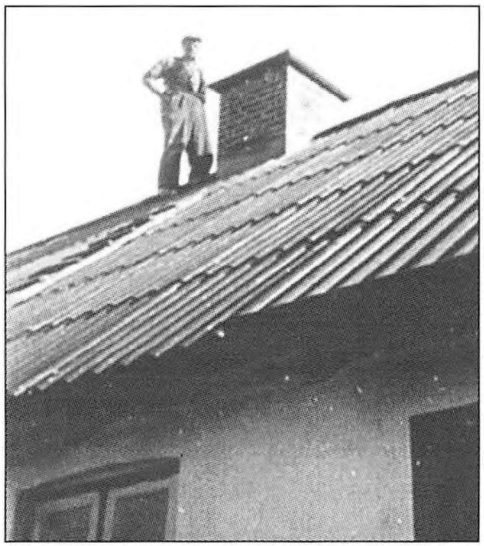

Fra 1963 byggede Ejler Nielsen mange stalde, siden blev mange skorstene muret om. Men i 1972 var det lige ved at være for meget - om natten blev han kørt til Ribe sygehus til observation for blodprop.

men arbejdet hang ikke på træerne dengang. Den alvorlige krise, der herskede i landet i 1930'erne, var ikke forbi. Uden fast arbejde var der ingen fremtid i at være arbejdsmand. Sæsonarbejde hos landmændene for 2 - 3 kr. om dagen kunne man ikke leve af. Vi var jo begge født og opvokset på landet, så det var mest naturligt for os. Men det var svært at finde en ejendom, der passede til pengene. Vi så på en lille ejendom på Darum Mark, men den lå langt ude, og det meste af jorden lå langt fra ejendommen, det syntes vi ikke om. Men så skete der det, at en gammel forfalden ejendom i Tange ved Gørding var gået konkurs. Ejeren havde haft ejendommen i 30 år, men på grund af dyb landbrugskrise og svigtende helbred måtte han lade ejendommen gå til tvangsauktion.

Jeg købte ejendommen til overtagelse den 1. juli 1939. Bygningerne var som nævnt meget forfaldne, og der var næsten ingen besætning, 2 køer, en kalv og 1 gammel hest, der slavrede i hakkelsen, når den skulle æde. De 2 køer faldt for tuberkulinprøven, kalven døde, og hesten måtte skiftes ud, men jeg havde jo købt ejendommen uden garanti af nogen art, så mine få spareskillinger slap hurtigt op, og jeg måtte optage et lille lån, som min far og min farbror kautionerede for. Jeg fik 2 gode køer med hjemmefra for nogle af de penge, jeg havde til gode af min løn, og købte 3 grise. Den gamle hest blev solgt og erstattet af 2 andre heste, jeg mente ikke 20 tdr. land kunne drives med 1 hest. Indtægterne var ikke store til at begynde med, men kartofler og mælk havde vi jo, og et pund fars kostede kun 1 kr. 50 øre. Senere slagtede vi selv en gris, som kom i saltkarret, en del blev dog sat hen i henkogningsglas - en frostboks var jo ikke hvermandseje dengang.

Overtagelsen af ejendommen skete så pludselig, at vi slet ikke fik tid til at forberede noget som helst. Elly tjente i Gørding. Hun kom med det udstyr, hun havde fået samlet, og købte noget køkkengrej, og vi flyttede sammen. Nu skulle vi så til at holde bryllup. Vi havde ikke fået købt møbler. Vi spiste ved et primitivt bord og sov på gulvet i lang tid. Høsten kom, jeg høstede med le, og Elly bandt op. Vore naboer havde købt en selvbinder i fællesskab, og vi fik tilbud om at komme med i lavet, men vi havde ikke råd, så vi sagde nej tak, men tilbuddet stod ved magt, og vi kom da også med året efter. Ellys bror, Viggo, var arbejdsløs i den tid, og han kom og hjalp til, det var en stor hjælp. Han fik dog arbejde igen efter høst og rejste til Starup, hvor han fandt sin hustru Johanne.

Vi var stadig ikke blevet gift, vi havde hverken haft tid eller råd. Elly ville gerne vies i Sct. Peders Kirke, Holsted st., og vi henvendte os til pastor Bonde i Holsted by, som også havde konfirmeret hende. Han ville gerne vie os, og brylluppet blev fastsat til tirsdag den 26. september. Vi ville også gerne have vore søskende med til vort bryllup, og da vi begge var ud af en stor søskendeflok, kunne det blive til en 40-50 gæster, hvis de kom alle. Det gjorde de nu ikke, men vi blev da ca. 40 i alt. Brylluppet blev holdt hjemme hos os selv. Vi havde kun en lille stue, så soveværelset blev ryddet for

Gården i Tange blev solgt i 1979 og familien flyttede til Gørding, hvor de byggede Søndergade 55.

at få plads til alle, dobbeltsengen blev ryddet ud i et lille værelse, vi havde. Vi havde en kogekone til at lave maden. Der var hverken øl eller vin på bordet, men det var en god bryllupsfest, syntes vi selv, om end det var afholdt under meget primitive og beskedne forhold.

Medgang og modgang

Vi havde nu fået anskaffet så stor en besætning, som vi havde plads til i stalden, og det passede nogenlunde til, hvad der kunne avles uden kunstgødning og begrænset indkøb af kraftfoder. Der var intet korngulv i laden, så vi måtte sætte kornet i stakke, når loftet var fyldt. Det kneb for Elly at få negene op i toppen, når stakken skulle afsluttes. Vi havde barnevognen med i marken, når vi hakkede roer. Hunden, en schæfer, passede godt på Gunhild, den veg ikke fra barnevognen. Da hun blev større, og Conni kom til, lavede vi et læhegn af sække, og så sad de der og legede. Det kunne jo godt ske, de ville med os, når vi hakkede, og så måtte vi jo lege lidt med dem. Mor kunne jo ikke hakke roer, når hun havde sådan et par størrelser hængende i skørterne. Da de blev lidt større, kunne de nok selv lege hjemme i stuen, når vi var i marken. Vi havde utrolig megen glæde af vores børn.

Jeg nød at være selvstændig husmand. Der var ikke noget at rutte med, men økonomien var tålelig, og vi havde planer om at udvide besætningen, når vi fik bygget til. Men så skete der noget, som nær havde væltet os af pinden. På et år mistede vi 75 % af vor kobesætning. Vi havde 4 køer, og på et år mistede vi de 3. En ko, jeg havde købt af min nabo, kunne ikke kælve, og jeg måtte trække den op til slagteren i Gørding for at få den nødslagtet. Den fik jeg ikke mange kroner for. Den næste mistede vi, da de var kommet på græs. To var koblet sammen med jerntøjr, den ene drak vand af bækken, og den anden snuste til det elektriske hegn. Den blev så forskrækket, at den sprang tilbage, hvorved den anden væltede omkuld og fik hovedet ind under sig, så den ikke kunne komme op. Den var død, da jeg kom for at hente dem hjem til malkning. Det var næsten mere, end jeg kunne bære. Nummer 3 døde af trommesyge. Jeg havde sat de 2 køer, jeg havde tilbage, ud på en saftig kløvermark om morgenen. En time efter, da jeg kom derud, lå de begge opspilet af trommesyge, Jeg for hjem og hentede et trommespyd, jeg havde, og stak den i den ene. Gassen fossede ud, og det reddede koen, men den gik længe med spyddet i siden. Den anden var død, da dyrlægen kom.

Nu var gode råd dyre, hvad skulle jeg nu? En venlig nabo spurgte, om de måtte samle ind, så vi kunne få et par nye køer, men jeg

sagde høfligt nej tak. Hvis jeg ikke selv kan klare det, så kan jeg tjene føden på en anden måde. – Jeg købte 2 gode kælvekvier af min far for 800 kr. Jeg lånte pengene og betalte dem tilbage et par år efter. Således havde jeg nu igen 3 køer, og ved opdræt af egen besætning øgedes besætningen efterhånden, så vi i 1951 havde 5 køer. Jeg tjente en del penge ved at handle med heste. Når jeg manglede penge, solgte jeg en hest og købte en plag (en ung hest), som jeg så gjorde kørevant, jeg har vænnet mange unge heste. Et par år havde jeg kun 1 hest, men da havde jeg en foreningshingst i pleje.

De blev gift i 1939 – og avisen skrev 60 år senere:

DIAMANTBRYLLUP

Elly og Ejler Nielsen, Skovbrynet 24, Gørding, har søndag diamantbryllup. Elly Nielsen er født og opvokset i Holsted. Efter skolegangen kom hun ud og tjene i huset forskellige steder. Ejler Nielsen er født og opvokset på en gård i Bobøl ved Føvling. Han tjente ved landbruget i årene efter skolen. De sidste tre år, inden han blev gift, hjalp han til med driften hjemme på forældrenes gård.

Da Elly og Ejler Nielsen blev gift, bosatte de sig i Tange ved Gørding, hvor de købte en mindre landbrugsejendom med 25 tønder landjord til. Her drev parret i 40 år almindeligt landbrug med køer og grise. I 1979 blev gården solgt, og Elly og Ejler Nielsen flyttede til Gørding, hvor de byggede huset, Søndergade 55. For tre år siden valgte de at sælge huset for at flytte ind i lejligheden i Skovbrynet.

I fritiden går Elly Nielsen meget op i håndarbejde. En gang om ugen går hun til banko, og sammen med vennerne på plejecentret Østergården i Gørding får hun af og til et slag kort.

Ejler Nielsen er en travl pensionist. Siden begyndelsen af 1980'erne har han været tilknyttet Gørding Sognearkiv, hvor han skriver om lokalhistorie. Dette interessante arbejde er han meget glad for, og han kommer ofte i kontakt med folk fra udlandet, som ønsker at kende deres rødder. Han har skrevet flere bøger om emnet.

Elly og Ejler Nielsen har tre børn, Gunhild i Vorbasse, Conni i Københoved og Niels, der bor i Hejsager ved Haderslev, samt seks børnebørn og fem oldebørn. Dagen fejres på Hotel Gørding.

Husmandsforeningen og Det Radikale venstre

Jeg har altid interesseret mig for samfundsspørgsmål. I min tidligste ungdom spekulerede jeg over, hvilket parti jeg skulle støtte, Retsforbundet eller Det radikale Venstre? Det blev det radikale parti, og det har det været lige siden. Da jeg kom til Tange, blev jeg straks medlem af husmandsforeningen og det radikale venstre. Jeg deltog i opstillingsmøder til sognerådsvalget i 1943, og der lærte jeg, at man skulle være vågen, hvis man skulle klare sig i politik. De radikale havde 2 mand i sognerådet, en fra byen og en fra landet, valgt på en fælles liste. Læge Jensen[37], der havde været medlem af både sognerådet, amtsrådet og folketinget, mente nu, det var bedre at stille op på 2 lister, en byliste og en landliste, og så indgå listeforbund, hvilket resulterede i, at byen fik 2 valgt, og landet fik ingen.

Jeg satte mig derfor ind i, hvordan man regnede mandatfordelingen ud efter et valg, og fandt ud af, at landboerne havde haft betydelig større chance for at få en valgt, hvis de havde stået på en fællesliste, og sådan blev det næste gang (1946), hvor vi fik en hus-

mand, Valdemar Kragh, fra Tange valgt. Sognerådsvalget mellem 1937 og 1946 blev forskudt på grund af krigen. Jeg blev hurtigt valgt ind i bestyrelsen i den radikale vælgerforening, og efter valget i 1946, hvor jeg havde været aktiv som agitator for partiet, blev jeg af sognerådet valgt ind i skolekommissionen. Men det passede mig ikke, og efter 4 år meddelte jeg, at jeg ikke ønskede at fortsætte. Dengang skulle skolekommissionens medlemmer nemlig sidde som censor, når der var eksamen, og det følte jeg mig ikke kompetent til med den skoleuddannelse, jeg havde fået. Men når man blander sig, kan man ikke undgå at få tillidsposter. I 1943 blev jeg valgt til kvægdommer i husmandsforeningen, og senere kom jeg i bestyrelsen for mejeriet. Det var egentlig ikke, fordi jeg havde særlig stor lyst, for jeg havde jo nok at gøre med ejendommen, jeg ville blot arbejde for, at min stand blev repræsenteret. Jeg påtog mig at opkræve kontingent og tegne nye forsikringer for Husmandsbrandkassen, så jeg cyklede rundt i sognet og kradsede penge ind, og derved lærte jeg jo sognet at kende, men det gav ikke mange penge til mig selv.

I Sognerådet

Ved sognerådsvalget i 1962 blev jeg valgt ind i sognerådet. Jeg havde aldrig været opstillet før, jeg havde blot arbejdet for at få radikale valgt, men nu var det min tur til at stille. Skoleinspektør J. Larsen Pedersen[38] trak sig på grund af alder, og stor var min forundring, da jeg på valgdagen fik lige så mange stemmer, som Larsen Pedersen plejede at få. Der valgtes 9 medlemmer, 1 socialdemokrat, 1 radikal, 5 venstremænd, 1 på en borgerliste og 1 på en missionsliste. Venstre havde jo 5 mandater, så de kunne selv bestemme, hvem der skulle være formand, og det blev Alfred Poulsen. Han havde ingen modkandidat, så han blev genvalgt med alle stemmer. Udvalgsposterne blev så fordelt mellem alle medlemmer. Jeg var jo ny i rådet, så det blev ikke de tunge poster, der blev tildelt mig. Dengang stod sognerådet selv for skatteligningen, assisteret af et medlem af skatterådet. Alle selvangivelser blev gennemgået af det samlede sogneråd, og her kunne jeg gøre mig gældende fra første dag. Alfred Poulsen overlod flere gange tunge skattesager til mig, vi blev ganske gode venner af den grund, i øvrigt mærkede vi ikke meget til partipolitik, da valget først var overstået.

Det hed sig dengang, at vejen altid blev asfalteret først, der hvor sognerådsmedlemmerne boede. Det er nu nok kun en skrøne, men fakta er, at Tangevej var den første vej, der blev asfalteret i den periode. Hallund bæk i Tange blev også optaget på regulativet, hvilket var en stor fordel for lodsejerne, idet kommunen så skulle sørge for oprensning og vedligeholdelsen. Da jeg talte med Alfred Poulsen om det, sagde han lunt: Du er jo god til at snakke, du fik jo Tangevejen asfalteret først. Det vil jeg nu ikke sige, men jeg var altid diplomat til det sidste. Svend Eriksen[39] var af Alfred Poulsen udnævnt til kronprins og sad i økonomiudvalget, mens jeg og Anton Bruun[40] sad i grebningen. Ved næste valg holdt Alfred Poulsen op på grund af alder, og Svend Eriksen trådte også ud rådet, så vi flyttede fra grebningen op til den anden ende af bordet.

Kommunesammenlægning 1970 – og Bech Nygaard ved bordenden

Vi gik i realitetsforhandlinger med Bramming kommune om sammenlægning. Vi havde tidligere skrevet kontrakt med Diakon-

sammenslutningen om opførelse og drift af et nyt plejehjem, hvilket Bramming var meget stærk modstander af. Det havde vi arbejdet med længe, og i januar 1969 havde vi fået amtsrådets godkendelse til opførelsen af hjemmet, og projekteringen var i fuld gang, så der stod vi fast. At de senere efter 1970 forsøgte at stoppe det, er en anden historie. Hjemmet blev bygget med forsinkelse på grund af problemer med lånefinansieringen. E. Bech Nygaard[41] (RV), politiassistent og sognerådsmedlem i Bramming, kritiserede arrogant alle vore dispositioner. Han nævnte også, at Gørding burde pålægges en ekstra skat ved sammenlægningen, hvilket dog blev fejet af bordet af reformkommissionen med en hånlatter. – Jeg var formand for Ribekredsen (RV), hvor han var opstillet både til amtsråd og folketing, men på grund af hans utrolige arrogance overfor Gørding, nedlagde jeg dette hverv. Ved valget i 1970 fik de radikale 3 valgt til den ny kommunalbestyrelse (de 3 første på listen). Jeg fik et pænt valg med 166 stemmer. Konstitueringen foregik ligesom i Folketinget på ægte Christiansborgmanér: Hvert parti fik de udvalgsposter, de efter mandattal kunne tilkomme. Der blev ikke givet ved dørene.

Vi i den radikale gruppe havde optaget Ejner Jessen fra Vejrup i vores gruppe. Han var radikal, men valgt på en upolitisk liste, så vi var en gruppe på 4 og kunne få en plads i alle stående udvalg. Vi havde et møde i gruppen før det egentlige konstitueringsmøde i kommunalbestyrelsen for at fordele de udvalgsposter, vi kunne få. Nygaard og konsulent Hansen[42] deltog i dette møde, og Nygaard bestemte, hvem der skulle have hvad. Først spurgte han Ulla Thomsen[43], hvad hun ville have. Hun ønskede socialudvalget. Dernæst blev Hans Sommerlund[44] spurgt, og han tog økonomiudvalget. Så blev Ejner Jessen spurgt, og han tog teknisk udvalg. Derefter vendte Nygaard sig til mig og sagde: Så er der jo kun ejendomsudvalget tilbage til dig, og jeg svarede, at det havde jeg for længst forudset. Jeg fik også en plads i ligningskommissionen, og det gjorde Ejner Jessen også. Nu var der en plads tilbage i socialudvalget, og for at føje spot til skade, blev den tildelt Ejner Jessen. Han fik således 2 stående udvalg foruden ligningskommissionen. (Hans Sommerlund var desuden også medlem af skatterådet).

Jeg var godt klar over, at det var, fordi jeg var fra Gørding, jeg skulle stå sidst i rækken. Hvorfor Nygaard var så uforsonlig og gennemsyret af antipati overfor Gørding, ved jeg ikke. Jeg var i 1969 inviteret med til hans 50 års fødselsdag, i kraft af at jeg var

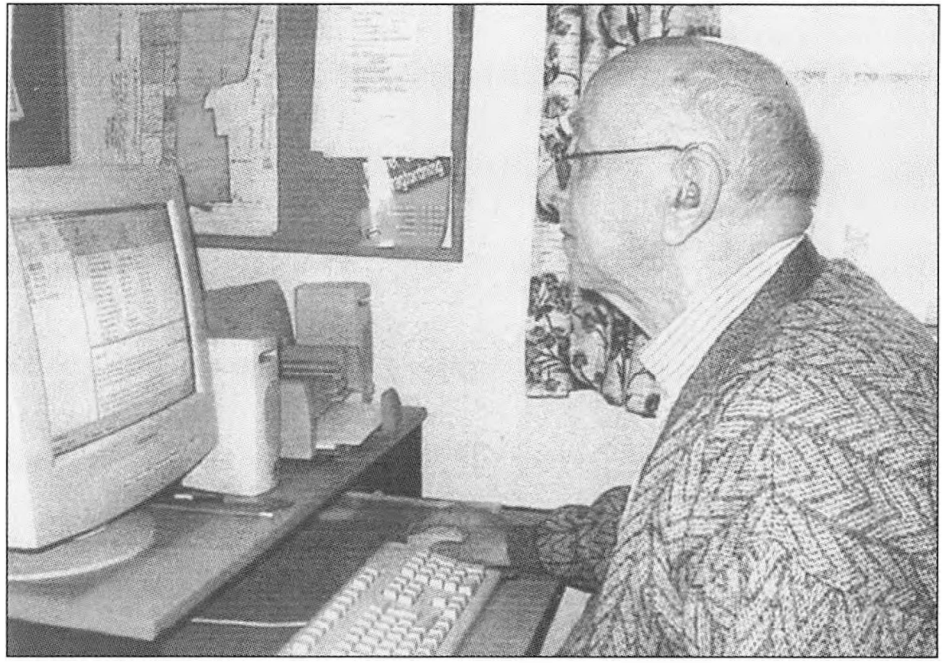

Efterhånden kom pc'eren til at spille en stor rolle i Ejler Nielsens historieskrivning. Foto ca. 2003.

formand for Ribekredsens radikale venstre, og jeg holdt en pæn tale for ham, men ikke længe efter optrådte han utroligt provokerende og arrogant overfor Gørding, så jeg trak mig som formand. Om det var det, eller det var, fordi hans forslag om brandbeskatning af Gørding blev fejet af bordet med en hånlatter, der var grunden til at jeg skulle kanøfles, ved jeg heller ikke. Men jeg tog det ganske let, og jeg tog det standpunkt, at når de placerede sig selv i toppen, så måtte de også føre sig frem. Jeg passede mit udvalgsarbejde og skatteligningen. Jeg tænkte, lad dem, min tid skal nok komme, jeg ville ikke give op.

En stor budgetfejl

Vi 4 radikale havde gruppemøde forud for hvert byrådsmøde, og med Nygaard ved bordenden var det jo ikke let for os andre at komme til orde. Engang vi havde møde om budgettet, tillod jeg mig at fremføre, at der var en fejl i budgettet på 200.000 kr. Jeg studerede altid budgettet meget grundig. Det var da f... så godt, du har studeret budgettet, sagde Nygaard, og så blev der ikke gjort mere ved det. Det var det år boligsikring[45] blev indført ved lov. Der var i budgettet afsat 1.000.000 kr. til formålet, hvoraf staten refunderede de 60%, og kommunen skulle betale de 40%; men disse tal var byttet om i budgettet. Nygaard sad jo i økonomiudvalget og Ulla Thomsen i socialudvalget, så det var deres ære for nær, at en fra Gørding skulle rette i regnskabet. Hans Sommerlund var tavs.

Jeg fulgte jo lidt med i landspolitik, og det var så iøjnefaldende en fejl, at jeg ikke forstår, at ingen havde opdaget det. Nu kunne jeg jo have ladet bomben springe i byrådet, men det gjorde jeg ikke, jeg havde jo at gøre med en snu politiker og regnede med, at han ville selv tage æren af at have fundet fejlen under hånden, så jeg underrettede socialinspektøren, Kohl[46], om fejlen, og så skal jeg love for, at fejlen blev rettet. En forbedring af budgettet på 200.000 kr., kunne jo ikke undgå at blive nævnt i byrådet, men det blev aldrig nævnt, hvem der havde fundet fejlen. Jeg var glad for at have reddet socialinspektør Kohl for at komme til at forelægge et socialbudget med en fejl af denne størrelse.

Det var vist en skuffelse for Bech Nygaard, at han ikke blev borgmester, og efter et par år i byrådet trak han sig, og suppleanten lærer Bent Gotfredsen[47] trådte ind i hans sted. Han fik således et par år i byrådet, men blev ikke valgt ved næste valg. Jeg følte, jeg var ildeset af mine partifæller i Bramming. Hans Sommerlund, og såmænd også lærer Bent Gotfredsen, havde jeg det godt med, Sommerlund havde ikke denne antipati mod Gørding, som brammingenserne havde. Der var flere, der gerne ville i byrådet, men de fik jo ingen stemmer - det kunne jeg jo ikke gøre for.

Grundskyld - et læserbrev

I anledning af, at borgmester Egon Lorentzen dagen efter et internt møde holdt af VKR-gruppen, har udtalt sig til pressen om, at grundskyldsskatten vil blive fjernet i Bramming, vil jeg gerne give følgende kommentar:

Vedtagelsen på ovennævnte møde var ikke enstemmig, idet de radikale gik imod. Borgmesteren glemmer at oplyse at ved at fjerne grundskatten og opkræve 1.5 mio. over indkomsten i stedet for, skal der betales ca. 400.000 kr. ekstra i statsskat... En lønmodtager med eget hus må betale 38 kr. mere, og hvis hustruen også er lønmodtager, må hun betale 188 kr. mere i skat... Alle lønmodtagere der ikke ejer fast ejendom, må betale 188 kr. mere i skat, et ægtepar der sidder

til leje og begge er lønmodtagere, må tilsammen betale 376 kr. mere.
Gørding den 26.8.1981. Ejler Nielsen, radikalt byrådsmedlem

I 1981 var jeg nu blevet 65 år og ønskede at trække mig ud af byrådet. Jeg afløste i 1962 skoleinspektør J. Larsen Pedersen i sogneråd-det. Ved afskedsfesten, der blev afholdt for de afgåede medlemmer, udtalte jeg i min afskedstale, at jeg ville følge kommunens økonomi meget nøje og bad om at få regnskabet tilsendt hvert år, hvilket jeg da også stadig får. Det fik jeg også god brug for, idet jeg i mange år efter, at jeg var trådt ud af rådet, på partiforeningens årlige generalforsamling blev bedt om at gennemgå regnskabet og foretage en opstilling af hovedposterne, så de var let overskuelige for alle. Jeg blev pludselig accepteret i Bramming, hvad jeg ikke følte jeg var, da jeg sad i byrådet. Min interesse og mit arbejde med den årlige gennemgang af kommunens regnskaber havde båret frugt.

Artiklen er forkortet af Stig Hegn efter: Ejler Nielsen, Gørding: Tilbageblik 1916-2003: En husmands erindringer. Privattryk. 2003. 74 + 26 sider, illustreret. Noter ved SH. Illustrationerne er fra bogen.

Litteratur: Frøsig Johansen, Krestine: En mand af sognet - Ejler Nielsen. Lokalårbogen, 2001, side 43-44.

Noter

37 J.K. Jensen (1870-1955), læge i Gørding fra 1899. Sad i sogneråd-det 1909-13, 1925-43 og anses for hovedansvarlig for, at der fra 1924 var mulighed for at tage præliminæreksamen (en slags realeksamen) i byen. Folketingsmedlem 1932-45.
38 se Lokalårbogen 2003, side 61-68
39 se Lokalårbogen 1992 og 1993, side 86-93 og 79-89
40 Om ABs syn på kommunesammenlægningen, som Ejler Nielsen omtaler efterfølgende, se Lokal-årbogen 1994, side 87-94.
41 EBNs syn på sagen, se: Idealismen røg af mode: 25 års kommunalreform. 1995. Side 5-8. Om EBN, se Lokal-Årbogen 2002 side 70-77.
42 Landbrugskonsulent J.P. Hansen (1916-79) var medlem af sogneråd-det i Bramming 1952-70 for de Radikale.
43 Se Lokalårbogen 2003 side74-85.
44 Se Lokalårbogen 2007, side 76-85.
45 Boligsikring blev indført ved boligforliget i 1966, loven ændret i 1974.
46 Kohl, Erwin (f. 1937) ansat i Bramming kommune 1963-96 og socialchef 1971-88.
47 Se Lokalårbogen 2006, side 31-40.

Om forfatteren:
Ejler Nielsen, 1916-2008. EN har redigeret: Træk af Gørding sogns historie /redaktionsudvalg: Ejler Nielsen Bind 1-2. 1994-95. [findes også som lydbog, EN har skrevet mange afsnit i bogen] og skrevet følgende gårdhistorier: Aike [heri også Hessellund]. 2004. 89 sider, illustreret; Bjerndrup: Gørding sogn. Tekst m.v. Ejler Nielsen og Hans Peder Hansen. 1996; Sdr. Bøel: Gørding sogn. Uden år [men ca. 2000]. 76 sider; Ilsted, ca. 2000; NørreBøel: Gørding sogn. 2000. 98 sider; Lourup: Gørding sogn. Bind 1-2, illustreret. 1997; Tange: Gørding sogn. 1998; Varhogårds deling og udstykning: historien om en hovedgård og dens skæbne. [Uden år, men ca. 1998]. 56, 13 sider; desuden artikler i Lokal-årbogen 1983, 1985, 1988 og 1996.